

V Praze dne 6. února 2019
č. j.: SPH 88/2019

Závazné stanovisko

Kanceláře prezidenta republiky – Odboru památkové péče k záměru obnovy fasád a střech domů č. p. 8, 9 a 10 v Jiřské ulici na Pražském hradě.

Kancelář prezidenta republiky – Odbor památkové péče, příslušná podle § 2 vládního nařízení č. 55/1954 Sb., o chráněné oblasti Pražského hradu, vydává na základě § 11 odst. 3 a § 44a odst. 3 zákona č. 20/1987 Sb., o státní památkové péči, ve spojení s § 149 zákona č. 500/2004 Sb., správní řád, jako dotčený orgán pro řízení vedené stavebním úřadem toto závazné stanovisko:

Správa Pražského hradu, příspěvková organizace, příslušná hospodařit s majetkem tvořícím areál Pražského hradu, předložila podle § 14 odst. 1 zákona č. 20/1987 Sb. žádost č. j.: SPH 88/2019 o závazné stanovisko k záměru obnovy fasád a střech domů č. p. 8, 9 a 10 v Jiřské ulici na Pražském hradě. Součástí žádosti je projektová dokumentace ve stupni pro provedení stavby (DPS) č. j. SPH 58/2019 „Objekt č. p. 8, 9, 10 – oprava fasád a střech Pražský hrad“, zpracovaná kanceláří. Předmětem projektové dokumentace je komplexní památková obnova pláště historických objektů, jmenovitě fasád, výplní stavebních otvorů, střech, klempířských prvků a všech stavebních součástí objektu. Jedním z důležitých aspektů obnovy pláště objektů, zvláště č. p. 9 a č. p. 10, je zajištění a sanace statických poruch v severní části domů. Příčinnou poruch je pokles základové úrovně spojené s dnes již neaktivními vlivy (porušená kanalizace, sesedání zeminy ve spojení s dřívějším budováním kolektorové sítě apod.).

Historie domů dokládá jejich komplikovaný stavební vývoj, který do jisté míry akceptuje i zpracovaná projektová dokumentace. Záměrem zásahu je uvést pláště objektů do stavu zachovávajícího jejich historickou hodnotu a podporujícího kvality a malebnost parteru dotčené partie chráněného areálu Pražského hradu. Svým způsobem tento záměr navazuje na probíhající rekonstrukci sousedního areálu Nejvyššího Purkrabství a Malého Lobkovického paláce. Součástí tohoto závazného stanoviska je následující stručný nástin stavebního vývoje jako podklade pro zhotovitele a jeho odborné pracovníky, kteří budou provádět obnovu fasád domů. Zcela zásadní bude restaurátorský odkryv jižní fasády č. p. 9. Součástí projektové dokumentace jsou zjišťovací restaurátorské průzkumy plášťů všech objektů.

Č. p. 8/IV - Dům U sv. Floriána

Původně byla na parcele drobnější renesanční zástavba vzniklá v letech 1571-1593. Později byl již jednotný objekt výrazněji přestavěn po roce 1667 a znovu pozdně barokně upravován v letech 1712 a po 1721. V roce 1816 je v domě mimo jiné zmiňován pivní šenk. Nermalou zajímavostí je, že dům ve 30. letech 20. století vlastnil známý historik umění Prof. Vojtěch Birnbaum. Dosud nejzávažnějším zásahem byla rekonstrukce v roce 1966 podle projektu pražského SÚRPMO (exteriér Z. Hölzla, interiéru j. Šimoníková). Poslední obnova fasád je z poloviny 90. let minulého století.

Jiřská č. p. 9 – Dům U mouchy

V jižní partii parcel zastavěných domy č. p. 9 a č. p. 8 se s největší pravděpodobností nacházela kaple sv. Jana Křtitele. Fragmenty původně románské stavby jsou s určitou pravděpodobností zachovány v přízemním zdivu obou objektů - na což lze usuzovat ze starších stavebně historických průzkumů a shledaného stavu na místě. V současné době tyto fragmenty nejsou přístupné. Jejich průzkum a případná prezentace zůstává jako úkol pro budoucí úpravu prostor v přízemí objektů, která by odtud měla definitivně vymístit provoz bistra.

Případná starší zástavba přiléhající k uvedené kapli v prostoru dnešního objektu č. p. 9 zanikla při rozsáhlém požáru 2. června 1541, který zasáhl a vážně poškodil Malou Stranu, Pražský hrad a Hradčany. Při požáru byla zničena i uvedená kaple. V letech 1561 a 1564 je v rámci smluv týkajících se okolních objektů zmiňována „pouстка“, tedy zbořiště či spáleniště. Tato poustka připadla k sousednímu objektu č. p. 10. Roku 1620 je uvedena jako majetek kláštera Svatojiřského, i když v té době byla teprve vedena jednání o vykoupení některých domů ležících na pozemcích kláštera. Někdy po tomto roce byl vykoupen i dům č. p. 10 od dědiců malíře Hanse von Aachen, ke kterému tehdy zmiňovaná poustka náležela. Abatyše Alžběta Eufrosina Kestnerová z Trauenbergu roku 1663 prodala parcelu (poustku) Václavu Vodňanskému, malíři ze Starého města Pražského, jenž pro klášter v uvedených letech pracoval (údaj z roku 1679 uvádí několik obrazů namalovaných pro klášter a několik dekorací či dekorativních maleb v interiérech). Vodňanský byl stavebníkem domu č. p. 9. V roce 1681 prodal dům Heinrichu Christianu Schröterovi, který jej po roce 1681 přestavěl. S touto přestavbou patrně souvisí i relativně náročná vnitřní výprava, která se do 50. let 20. století zachovala. Dům později odkázal testamentem z roku 1689 a kodícilem z 1690 svým dcerám, které jej roku 1691 se svolením abatyše Jiřského kláštera prodaly panu Danielovi Blashkemu. Ten dům patrně přestavoval, protože když jej roku 1701 prodával Pavlovi Michlovi, byla cena vyšší než původní kupní. Michl se roku 1714 ucházel u dvora o službu hlídače pokojů na Pražském hradě a dům zatížil kaucí – povinným ručením za svěřený cenný mobiliář. Kauce byla zrušena až v roce 1735, kdy dům držela Anna Kateřina Steberová, dříve Sigmundová. Ta dům koupila od Pavla Michla v roce 1720. V roce 1736 od ní dům koupili manželé Jan Josef a Anna Terezie Roudničtí. Ovdovělá Anna Terezie Roudnická prodala dům roku 1755 manželům Tomáši a Marii Raškovým. V tržové smlouvě je dům nazván „Bey Maucha“ (U mouchy?). Smlouva byla vložena do gruntovní knihy až dodatečně po smrti Anny Roudnické. Testamentem z května 1757 odkázal Tomáš Raška všem svému majetku své manželce.

Ovdovělá Marie Rašková dům v roce 1764 prodala manželům Josefu Karlu a Marii Walburze Mykovým (Mikovým). Ti provedli rozsáhlejší přestavbu a dům získal svoji současnou dekorativní pozdně barokní štukovou fasádu, jak dokládá i letopočet na jižní fasádě 1765. Potom dům rychle střídal majitele a stoupala i jeho cena, nejspíše v souvislosti s napoleonskými válkami, ale také a patrně především s peněžními spekulacemi. Ze stavebního

hlediska je další zajímavou zprávou, že v roce 1886 bylo opraveno průčelí domu a natřeno světle zelenou barvou. Další zprávy jsou až z roku 1948, kdy byly na objektu zjištěny rozsáhlejší stavební závady, a v roce 1950 spadla část římsy. V témže roce dům zakoupila správa Pražského hradu. Po jeho vyklizení byla zahájena rekonstrukce pod vedením Prof. Pavla Janáka, zakončená kolaudací koncem roku 1952. Janákova rekonstrukce nebyla příliš citlivá - interiér objektu byl modernizován, vloženo nové betonové schodiště a barokní štukové stropy vybourány. Malované stropy, tehdy mylně považované za dílo Vodňanského, byly uloženy v depozitářích Pražského hradu. Došlo také k propojení se sousedním domem č. p. 8. Vzhledem k problematickému založení objektu, poruchám kanalizace a vlivu budování kolektorové sítě byla severní partie objektů zasažena statickými poruchami, především sesedáním v základové úrovni. V letech 1996 – 1997 byl dům č. p. 9 rekonstruován, včetně opatření zlepšujících statiku. Problém se však trvale vyřešit nezdařilo, zvolený způsob zajištění nebyl patrně účinný.

Č. p. 10/IV - Podybníkovský dům

Dům, zvaný Podybníkovský, vznikl na místě renesančního objektu vybudovaného v letech 1575 - 1593. Stavebníkem byl Kašpar Chotek, který jej prodal Rožmberkům. Nejpozději roku 1606 dům získal Hans von Aachen, dvorní malíř Rudolfa II. V roce 1636 již vlastnil dům hejtman benediktinského kláštera Jan Burian Podybník (podle kterého je dům nazýván). K větší přestavbě došlo až v letech 1810 – 1811 pod vedením Ignáce Jana Nepomuka Palliardiho. Východní přístavek v rozsahu dvou okenních os byl potom přistavěn v roce 1885 podle návrhu stavitele Josefa Woráčka. V letech 1953 – 1957 došlo k razantní pseudorenesanční úpravě exteriéru a značným změnám interiérů podle návrhu Pavla Janáka. Dům získal v podstatě nynější historizující podobu. Sgrafitová rustika byla opravena v roce 1985. Rozsáhlejší opravy fasád, především v soklových partiích byly provedeny v 90. letech 20. století.

Kancelář prezidenta republiky – Odbor památkové péče žádost posoudil z hlediska zájmů státní památkové péče na ochraně Pražského hradu, který je, včetně jeho areálu, nařízením vlády č. 147/1999 Sb., o prohlášení a zrušení prohlášení některých kulturních památek za národní kulturní památky, prohlášen za národní kulturní památku, a stanoví:

Realizace záměru obnovy dle předložené projektové dokumentace pro provedení stavby č. j. SPH 58/2019 „Objekt č. p. 8, 9, 10 – oprava fasád a střech Pražský hrad“ na Pražském hradě je přípustná při dodržení následujících podmínek:

Protože nemalou část památkové obnovy bloku domů č. p. 8, č. p. 9 a č. p. 10 lze charakterizovat jako restaurování architektury a jejích součástí, je základním požadavkem účast restaurátorů odpovídající kvalifikace, uměleckých řemeslníků a všeobecně odborných řemesel s dlouhodobou praxí na obnově historických a především památkově chráněných objektech. Ne všechny práce je třeba provádět přímo za účasti restaurátora, ten by však měl vždy převzít minimálně supervizi nad koncepcí a správnými technologickými postupy jednotlivých kroků, tak aby odpovídaly standardům památkové obnovy, ustanovením tohoto závazného stanoviska a projektové dokumentace.

Předpokládáme přímou účast a dozor restaurátorů, držitelů povolení (licencí) Ministerstva kultury ČR v oboru restaurování štukatérských prací (např. restaurování štuků, historických omítek apod.), kamene (např. v rozsahu restaurování nepolychromovaných uměleckých či uměleckořemeslných děl z kamene), kovu (např. v rozsahu restaurování uměleckořemeslných kovářských, zámečnických prací), dřeva (např. v rozsahu restaurování

uměleckořemeslných prací ze dřeva či truhlářských prací). V případě výroby repliky desky se sv. Floriánem doporučujeme přizvat restaurátora s licenci pro restaurování malby (např. v rozsahu restaurování uměleckořemeslných nástěnných maleb), u kterého lze předpokládat zkušenosti s tvorbou kopií. Některá umělecká řemesla či řemesla obecně, nebývají v soudobé praxi zahrnuta mezi samostatné restaurátorské disciplíny, tudíž je třeba požadovat u provádějících řemeslníků vysokou odbornost a zkušenosti s obnovou architektonicky a památkově hodnotných staveb. V případě objektů obnovovaných podle předložené projektové dokumentace se to týká především provedení lakýrnických prací, klempířských a pokrývačských prací, zvláště v ohledu zpracování prejzové krytiny. Pokud bude třeba provést nějakou tesařskou výměnu v krovech objektů, bude přizván tesař, specialista na historické krovy. Pro obnovu fasád č. p. 8 a 10 je požadována účast pouze zkušených uměleckých štukatérů pro provedení prací. Obnovu fasád bude komplikovat oprava statických poruch, zvláště potom zapravení drážek po vložení helikálních výztuží.

Vzhledem k rozsahu a komplexnosti opravy dochází k prolínání umělecko-řemeslných prací se zásahy čistě restaurátorskými. Projektová dokumentace jednotlivé disciplíny sice rozlišuje, nicméně jednotlivé práce na sebe budou úzce navazovat. Je proto třeba, aby odborným garantem byl vždy restaurátor s odpovídající kvalifikací a zkušeností.

Ke všem zásahům restaurátorského typu budou v předstihu vypracovány standardní restaurátorské záměry, které budou předloženy ke schválení Odboru památkové péče Kanceláře prezidenta republiky. Po skončení prací vypracují restaurátoři standardní restaurátorské zprávy.

Dodavatelem bude zpracován stručný technologický postup všech prací s podrobným popisem navržených materiálů a technologií (v souladu se závazným stanoviskem a PD). Ten bude předložen ke schválení zástupci investora, projektantovi a zástupci Odboru památkové péče Kanceláře prezidenta republiky.

Vzhledem k rozsahu zásahu nebude snadné zvolit ideální koordinaci a souslednost postupu prací. Z termínových důvodů je pro úspěšnou realizaci památkové obnovy bloku domů zvolit vhodné roční období. **Pro práce na plášti objektů lze akceptovat pouze období od jarního po podzimní klimatický gradient.** Řada uměleckořemeslných prací, které bude třeba provádět na místě, vyžaduje především z technologických důvodů dostatek času a bezprašné prostředí. Všechny předměty restaurování či repase, které je možno demontovat bez poškození, budou odvezeny do dílem zhotovitele. Ty, které demontovat nelze, bude třeba na stavbě dokonale ochránit.

Lešení

Lešení bude z nekorodujícího materiálu. Bude založeno s ohledem na stavbu a na dlažbu (např. chodník v Jiřské ulici je originál z drobné mramorové kostky z 2. pol. 19. století – nesmí být nijak poškozen). Všechny stojky lešení budou podloženy masivním kvalitním dřevem. Kotvy nebudou v žádném případě umísťovány do štukových prvků výzdoby – říms, šambrán apod. U sgrafitové rustiky je třeba dobře zvážit, do které partie budou kotvy umístěny, aby je bylo možné zapravit bez vizuálních následků. Totéž platí pro hladké fasády č. p. 8. Celá stavba i demontáž lešení a veškerá další manipulace s materiálem bude prováděna s maximální ohleduplností vylučující riziko poškození plastických detailů fasády. Při návrhu stavby lešení je třeba zvážit výškové členění pater tak, aby byly všechny partie pracovníkům dobře přístupné.

Vstupní prohlídka

Po dostavění lešení na fasádách provede dodavatel, odpovědný restaurátor, projektant, dozory investora (Odbor nemovitého majetku Správy Pražského hradu) a zástupce Odboru památkové péče Kanceláře prezidenta republiky podrobnou prohlídku. Při ní budou evidovány a označeny všechny závady (trhliny a jiné poruchy, posuny, zvětralá nebo jinak narušená místa, chybějící či poškozené detaily apod.). Na místě bude dohodnut způsob opravy a konkrétní technologický postup, případně nutné konzultace se specialisty.

Zahájení prací

Před zahájením mokrých technologických procesů budou nejprve odstraněny případné výkvěty solí na fasádě i v soklové části. Doporučujeme očištění suchým kartáčem a odsátí včetně všech zcela uvolněných částí vysavačem. Teprve potom bude celý povrch omítek šetrně omyt čistou vodou pod mírným tlakem (ideálně teplou vodou, či kombinací páry a vody). Tlak vody nesmí ohrozit poškozené a uvolněné části ani poškodit povrch zdiva. Všechna okna (okenní otvory) budou před mytím zabezpečena proti zatékání vody do interiéru. Obecně lze konstatovat, že použití horké vody v kombinaci s párou je pro čištění plochy omítek ideální (samozřejmě za pečlivého sledování teploty – nesmí dojít k teplotnímu šoku materiálu). Pro naměkčení krust i pro případné povrchové odsolení je vhodné použití buničninových obkladů (např. Arbocel, buničina musí být vždy bez obsahu chemických látek – např. protipožárních). Vodu je z lešení třeba svádět mimo stavbu (např. přes odkalovací nádrže). Omítky, které budou odstraňovány, doporučujeme sejmout až po mytí.

Omítky obecně

Při obnově dotčených objektů bude voleno několik různých typologií přístupů obnovy a restaurování fasád. Na základě restaurátorských průzkumů lze uvažovat o následujících řešeních:

- u č. p. 9 bude hlavním úkolem restaurátorské odkrytí jižní fasády, jejíž souvrství dle průzkumů nabízejí nejlepší možnost prezentace původní historické fasády. Severní fasáda byla poměrně dosti porušena v 90. letech 20. století a i nyní ji poměrně dost zasáhne statický zásah. Jižní fasáda po odkrytí historických vrstev bude opravena a prezentována ve vápenných lazurách sjednocujících doplněné partie s původními. O provedení severní fasády bude finálně rozhodnuto během provádění opravy a statického zásahu. Předpokládáme, že po opravě po statickém zajištění bude pouze natřena vápennými barvami ve shodě s odkrytým originálem na fasádě jižní. Totéž platí pro novodobou fasádu východní.

- u č. p. 10 je z velké části prezentována úprava z roku 1985 (s mladšími úpravami), která navazuje na řešení navržené Prof. Pavlem Janákem. Z velké části není ve špatném stavu. Předpokládáme, že nejvhodnějším postupem bude doplnění povrchu a celkové sjednocení jednoduché rustiky mikrokletem v kombinaci s vápennou lazurou. Soklová partie dle předpokladu může být nahrazena omítkou novou, ovšem vhodného typu (na jižní straně byla omítky již v minulosti nahrazena po spodní okna). Nové partie rustiky bude třeba připravit pro finální sjednocení.

- u č. p. 8 může být provedena obnova fasád standardním postupem. Barevnost vápenných nátěrů bude upřesněna podle výsledků restaurátorského průzkumu.

U všech fasád bude nynější sokl přepracován. O jeho podobě a definitivním provedení bude rozhodnuto až po odstranění stávajících omítek a odhalení zdiva.

Pro omítky jsou obecně preferovány vápenné malty míchané na stavbě z kvalitního pojiva a vhodného písku. Pojivo - vápenný hydrát (hydroxid vápenatý $\text{Ca}(\text{OH})_2$, např. z Vápenky Mokrá) lze použít ve formě předem našlehané kaše. Ideální je uleželé kašové vápno dobré kvality a stáří (např. prodej Velké Bílovice) a další osvědčená a vyzkoušená pojiva (např. ověřená vápna naložená v jamách). Použití hydraulických příměsí je povoleno, ale příměs musí tvořit 1 až max. 10% z celku. Šedý portlandský cement je zcela vyloučen (zvláště pro nevhodnou barevnost základu omítky a empiricky známou chemickou nekompatibilitu např. s opukovým zdivem). V případě potřeby (specifického požadavku) lze použít i románské vápno (někdy nazývané románský cement - jako samostatné pojivo). Používat lze samozřejmě i přírodní hydraulické vápno (NHL). Všechny složky v případě pochyb budou konzultovány s vybraným technologem a případně i s chemikem, kteří vyloučí možné pochybení a pomohou s optimalizací směsi.

Velmi důležité je, aby zrnitost použitého písku byla stejnoměrná od nejmenší frakce po největší (každá složka zrnitosti je rovnoměrně zastoupena, včetně prachových součástí). Pokud písek obsahuje jílové součásti, je třeba laboratorně doložit, že jsou stabilní (nebobtnají, nejsou hygroskopické a případně mají pozitivní hydraulické vlastnosti). Je možno plnivo míchat i uměle či doplňovat plnivo přírodní, které vyhovuje podmínkám. Také je třeba, aby v plnivu byla stejně zastoupena složka ostrá a oblá (oblázky i drcené ostré prvky), často tyto parametry splňují říční písky. Pokud tomu tak není, je třeba mísit písky kopané s říčními (obsah jílových částí ve směsi nesmí nepřesahovat 5%), ale za výše uvedených podmínek (např. Sázavské písky, Borek - náplavka Lahovice, Střeleč).

Po odstranění degradované omítky a přebroušení vápenných nátěrů (netýká se jižní fasády č. p. 9) budou provedeny lokální opravy případných destruovaných míst a trhlin. Ve většině případů budou trhliny pouze pečlivě injektovány a zatřeny vápennou kaší, která bude případně nastavena mramorovou či opukovou moučkou. Starší vysprávky na cementové bázi budou odstraněny a nahrazeny odpovídajícím a schváleným materiálem na vápenné bázi. Dutiny budou injektovány plněnou vápennou kaší (případně ztuženy nosnými můstky). Jemnější trhliny v omítce nebudou proškrabávány, ale pouze pečlivě vypláchnuty vodou a zatmeleny vápenným, případně plněným injektem. Pro injektáže případně odloučených ploch bude použit vhodný materiál na vápenné bázi s odpovídajícím plnivem (mramorová moučka, opukový prach, čistý křemičitý prach a případně siloxan - křemíkové saze - pro zvýšení zatékavosti). Lze ovšem použít i osvědčené výrobky (např. VAPO injekt, Terako injekt). Organokřemičité přípravky je možno použít též, ale je třeba volit varianty vhodnější pro zpevňování omítkových ploch (např. Porosil ZTS apod.). Důsledně však bude konzervační postup dodržen u všech starších omítek.

V určitém rozsahu bude třeba doplnit jádrovou omítku, do níž bude použit hrubší písek (zrnitost bude odpovídat tloušťce vrstvy – modelově tloušťce omítky 10mm odpovídá zrnitost písku aspoň 4mm). Bude-li používána průmyslově vyráběná vápenná maltová směs, je třeba dbát na její kvalitu, pojivo a zrnitost. V úvahu je třeba brát dlouhodobé zkušenosti s takovým materiálem, především na stavbách v areálu Pražského hradu (např. standard: jádro – Bayosan HR 811 se zrnitostí 4mm (Tubag NHL-P nwa, 8mm), menší opravy např. Bayosan RK 39 se zrnitostí 2,2mm – nevhodný do soklových partií). Svrchní štuk bude jemný, pečlivě utažený dřevem (ideálně dubové či bukové hladítko) tak, aby odpovídal kvalitou povrchu původním omítkám (např. Hasit 162, Tubag TKFP).

Všechny materiály, které budou používány na omítkových plochách, je třeba ve svrchních vrstvách probarvovat vhodnými pigmenty tak, aby tvořily dobrý podklad pro finální úpravu povrchu. Pro doplňované plochy omítek platí, že budou zpracovány stejným způsobem jako zachovávané a to i ve stejné kvalitě. Pracovníci budou dbát na pečlivé promíchání pojiva a plniva před použitím (čím déle, tím lépe, u běžné míchačky je to cca. 30 min.).

Výše uvedené podmínky bude třeba zvláště zohlednit při sanaci statických poruch. Pro tento zásah se předpokládá využití helikálních výztuží. To je podrobněji rozpracováno v projektové dokumentaci statikem Ing. Michalem Janíkem. Pro injektáže bude použit výše uvedený způsob a pro instalaci helikálních výztuží materiál na vápenné bázi pro tento typ zásahu koncipovaný (např. STATICAL L Historic či složením obdobný materiál).

Je důležité, aby na opravě pracovali pouze zkušení pracovníci, nejlépe odborní štukatěři a řemeslníci. Při opravě štuků je třeba dbát na správný technologický postup (např. namočení stávající omítky/zdiva a následné zakrácení nové omítky, aby nezprahla). Fasáda nebude přestukována jako celek, ale pouze destruovaná místa. Savost podkladu, např. v případě č. p. 8, jednoznačně sjednotí bílý vápenný podnátěr.

Zvláštní pozornost bude věnována prvkům členění fasád, jako jsou šambrány apod. Důraz bude kladen na obnovení všech ostrých hran a linií, které jsou pro členění fasád důležité.

Vápenné nátěry

Finální úprava fasád, u kterých budou použity barvy, bude provedena vápenným lazurním nátěrem. Vyzrálý nový i historický štuk bude opatřen bílým vápenným podnátěrem (např. Porokalk, výrobce Aqua Bárta). Barva se do povrchu vtírá, aby mechanický účinek vlasu nástroje vtíral materiál do pórů podkladu. Optimálním nástrojem je malířská štětka ve stavu, kdy je obvykle již vyřazována, tedy se silně obroušeným vlasem (4 – 6 cm, poměrně vhodná a osvědčená je kulatá malířská štětka Spokar C4, vlas lze také zastříhnout a přibrousit). Podklad je ideální nanášet jednosměrnými tahy vertikálně (případně horizontálně). Pro svrchní nátěr se naopak osvědčil krouživý pohyb štětkou, kdy stopa nástroje po zaschnutí může připomínat práci s plstěným hladítkem. Nesmí docházet k překrytí nátěru tzv. zpětnými tahy. Vždy je třeba natřít uzavřený segment plochy fasády jednoznačně oddělený architektonickým členěním. S vápenným nátěrem nelze končit v ploše, protože každé napojení je vždy vidět. Nezbytné je dodržovat klimatické podmínky – optimálně teploty od +14 do + 25° C a hotový nátěr ještě vlhčit vodou – osvědčilo se minimálně dvakrát po 8 hodinách. Zejména bude dbáno na rukopis, který je pro prezentaci u lazurního vápenného nátěru zvláště důležitý a vyžaduje velice zkušeného natěrače.

Druhou variantou, která bude použita např. u č. p. 9, je provedení namíchaných barev přímo restaurátory. Zvláště je pro tuto techniku důležité vrstvení lazurních vrstev na sebe, čímž vzniká výsledný odstín. Lze použít i techniku, kdy je vápenná lazura zatřena (zatažena) po několika minutách např. flanelem. Pro tyto lazury jsou nejvhodnější přírodní pigmenty.

Barevnost bude určena zástupci oboru na základě vyhodnocení restaurátorských sond, které již byly provedeny při průzkumu.

Kamenické práce

Převážně jde o kamenické výrobky spadající do kategorie restaurování. Dveřní ostění jsou vyrobená ze sliveneckého mramoru a žehrovického pískovce. Čištění se týká i okenních ostění z kamene. Restaurována bude také kašna ze žehrovického pískovce, osazená při č. p. 10. Pro tyto zásahy provede v předstihu odpovědný restaurátor zkoušky čištění a konsolidace.

Pro čištění je samozřejmostí použití buničinnových obkladů (např. Arbocel lékařská buničina - musí být vždy bez obsahu chemických látek – např. protipožárních u jiných než lékařských typů) jak pro případné odsolení (např. po vzlínající vlhkosti), tak především pro naměkčení případných krust a nečistot. Používat lze mýdlovou, čpavkovou, octovou vodu, osvědčený hydrogenuhličitan amonný či peroxid vodíku, ale je třeba dodržet technologické postupy a volit spíše nižší koncentraci účinných látek. Některé prostředky je možno míchat do saponátové emulze, která zvyšuje účinnost např. na povrchu znečištěného kamene.

Čištění povrchu kamene bude prováděno také mechanickou cestou (povrch bude čištěn měkkými kartáči; krusty budou odstraňovány brusnými kamenickými houbičkami, brusným rounem, skalpelem atd.), avšak šetrně, bez zásahu do vlastního povrchu kamene. Mechanické čištění musí být kombinováno s mokrou cestou (v podstatě broušení pod vodou – což zamezuje příliš invazivnímu zásahu). Neprodyšné krusty budou jemně mechanicky odstraněny, ale pouze tak, aby nebyl porušen originální povrch kamene.

Materiály pro spáry a tmely budou na vápenné bázi, obdobného typu jako u omítek. Pro eliminaci technologické nekázně při mísení je povoleno použití záměsové vody s příměsí maximálně 3% akrylátové složky (např. Sokrat, akrylát v takovém poměru funguje jen jako smáčedlo a umožňuje lepší zpracování tmelu). Zcela vyloučeno je natírání spáry či povrchu, který bude tmelen, i jen záměsovou vodou.

Nové kamenické výrobky budou z božanovského pískovce vhodné barevnosti. Jejich povrch bude kamenicky ručně opracován; opracování bude předem schváleno na základě předložení vzorků. Předpokládáme náhradu nákolníku na jihozápadním nároží č. p. 10. Ve dvorku při též domě není vyloučeno snižování nivelity vnitřní výdlažby, jak uvádí PD. Nová štetovaná dlažba bude ze žuly či ruly. Původní dva schody jsou žulové a můžou být zachovány na místě či demontovány a znovu použity. Je pravděpodobné, že bude třeba vyrobit nové schody při vstupu do domu.

Truhlářské práce

Stav historických dveří i dubových vrat do dvora je celkem dobrý. Povrchové úpravy jsou dožilé, potřebují obnovit a je třeba předpokládat drobnější truhlářské opravy. Skupiny dveří lze rozdělit na historické a novodobé - kvalitní výrobky dle návrhu SÚRPMO. Restaurátor navrhne po ohledání způsob postupu opravy. V č. p. 9 bude třeba vyřešit poštovní schránku, stávající není vhodná.

Pro odstranění stávajících nátěrů obecně doporučujeme odstraňovače nátěrů na bázi rozpouštědel (např. Chemsearch Chemstrip, Colorlak P 05, 07, 08, Barvy Laky P 8512 a jiné na bázi dichlormethanu apod.). Opalování nátěrů plamenem či horkovzdušnou pistolí nevyklučujeme, ale je možné jen se zvýšenou opatrností. Vzhledem k nízké teplotě vzplanutí dřeva (mezi 330-470° C) je třeba zvláště u profilovaných partií postupovat tak, aby bylo vyloučeno spálení jemných hran profilů lišt výplní a klapáček.

Pro povrchové úpravy všech dveří a oken budou v souladu s platným závazným památkovým stanoviskem ze dne 16. června 2016 k systematické údržbě oken a dveří (SPH 1467/2016) zvoleny vhodné nátěrové systémy.

Okna č. p. 10 pocházejí pravděpodobně z opravy roku 1985. jejich tvarosloví je novodobé bez profilací, ale členěním celkem k fasádě ladí a v jistém ohledu navazuje na Janákův návrh. Z truhlářského hlediska lze jejich stav označit za vyhovující, ale detailně lze posoudit až po podrobné prohlídce na místě. Pokud ještě jsou zachována kovová těsnění (kovotěsy) z doby vzniku, budou nahrazena současným těsněním. V případě demontáže oken a jejich opravy v dílně souhlasíme i s provedením nových drážek pro silikonová těsnění. Pro nové nátěry budou použity olejové fermežové barvy (tedy např. Ottosson Linoljefärg či Barvy Laky Teluria O2025 apod.). Přesný odstín bude definitivně určen ve spolupráci s odpovědným restaurátorem, případně se zhotovitelem, na základě předložených vzorků.

V případě oken č. p. 9 dojde k nahrazení vnějších oken z let 1996 – 1997. Z důvodu větší odolnosti budou nová okna vyrobena z dubového dřeva dle návrhu PD. Povrchová úprava bude provedena technologií shodnou s okny č. p. 10. Zásadním požadavkem pro nová okna je dodržení stávající subtility prvků křídel (rámů, příček atd.), konstrukce a profilací. Podstatné je dořešení jejich zajištění kovanými háky, nikoliv tak, jak je aretace v otevřeném stavu provedena nyní. Těsnění bude doplněno do vnitřních křídel jako vlepené.

U oken č. p. 8 půjde o kombinaci dvou variant – olejový nátěr a napouštění olejem. Pro plný nátěr bude použito výše uvedených barev a pro napouštění vhodných kvalitních olejů. Je možno použít např. belgické oleje Woodprotector CIRANOVA, Borma Decking Oil (Danish Oil), Bona Deck Oil, oleje Osmo, případně i jiné s odpovídající kvalitou a dobrou referencí. Definitivní určení materiálu musí vycházet z technologických konzultací i záruk poskytovaných výrobcem. Povrch dřeva doporučujeme po vyschnutí olejů zavoskovat (opět v souladu s technologickým postupem výrobce). Tytéž oleje budou použity pro dveře a vrata prezentované v „režném“ dřevě. Nové výrobky určuje detailně PD – vše bude fyzicky na stavbě nejprve předloženo formou vzorků a odsouhlaseno.

Kovářské a zámečnické práce

Předpokládáme, že pokud budou odstraňovány nátěry, nebude v žádném případě používáno odstraňovačů na kyselé či zásadité bázi. Soudobé nátěry či korozi lze odstranit buď mechanicky, nebo také opatrným opálením. Případné drobné zbytky koroze, bude-li nalezena, je třeba mechanicky odstranit – popřípadě rozpustit např. tanátováním. Využit lze k odstranění nátěrů prostředky na bázi rozpouštědel, jež se při pracích v areálu Pražského hradu dobře osvědčily (např. Chemsearch Chemstrip, Colorlak P 05, P07, P 08, Barvy Laky P 8512 případně 8513, a další, např. na bázi dichlormethanu). Pokud budou základní nátěry na suříkové bázi, je možno je ponechat a po odmaštění doplnit nový základní nátěr také suříkem.

Jako základní nátěr bude tedy použit suřík rozmíchaný ve fermeži. Oxid olovnato - olovičitý (Pb_3O_4), přesněji tetraoxid diolovnatý - olovičitý, nebo orthoolovičitan olovnatý (triviálními názvy suřík nebo minium) je těžká, sytě oranžovočervená až ohnivě červená krystalická nebo amorfní látka. Jako plnivo olejové – fermežové barvy představuje i v současnosti nejlepší antikorozi ochranu, a to jak chemicky, tak po fyzikální stránce.

Svrchní nátěr se provede grafitem rozmíchaným dle standardní technologie ve fermeži (bez sušidel). Každý typ nátěru (základní i svrchní) bude proveden minimálně ve dvou vrstvách.

Je třeba dbát na dodržování technologických pauz; nepovažujeme za vhodné, aby byla prováděna mezivrstva (např. syntetický nátěr s příměsí grafitu) nebo přimíchávána sušidla (nedoporučujeme příměs kobaltového prášku).

Postup míchání barvy (jak suříkové, tak grafitové) je následující: nejprve se nasype trochu suříku či grafitu do míchací nádoby a zalije trochou fermeže, tuto hmotu (hustá kaše) je potom třeba roztírat (nikoliv jen zamíchat). Postupně se pak dolévá fermež a přisypává pigment (suřík pro základ anebo grafit pro svrchní nátěr). Směs se neustále pečlivě promíchává. Po finálním namíchání by hustota měla zhruba odpovídat konzistenci hustší smetany (u grafitu záleží na velikosti zrna). Na den či dva je dobré směs odstavit, občas promíchat a případně lehce zředit fermeží nebo naopak dosypat odpovídající plnivo. Vhodnou hustotu je třeba vyzkoušet zkušebním nátěrem (sleduje se míra krytí a roztíratelnosti). Při samotné aplikaci - natírání - je třeba připravenou fermežovou barvu neustále průběžně míchat. Použité plnivo (suřík/grafit) na rozdíl od obvyklých hobby barev má tendenci rychle sedat na dno. Pro grafitový nátěr je vhodné volit co nejmenější grafit (černý či šedý), s barvou je potom snadnější práce a lépe kryje. Poslední svrchní nátěr se po polymeraci pečlivě rozleští kartáčem. Na závěr po úplném vyžrání bude povrch převoskovan a opět rozleštěn kartáčem. Pokud by poslední fermežový nátěr nedostatečně vyžrál, může vosk (včelí, KRBN atd.), zpravidla rozdělaný v technickém benzínu, opět nastartovat polymeraci (nátěr změkne a táhne se). Pokud to bude situace vyžadovat, lze ve zvláštním případě užít moderního antikoroziho prostředku pro injektaž (např. Feroxon).

V případě cínovaných prvků (budou-li v rámci obnovy nalezeny) bude třeba detailně vyhodnotit stav a potřebu jejich obnovy. Ne vždy je nezbytné cínování zcela obnovovat a ne vždy je to také možné. Z praktických důvodů bude také třeba navrhnout nejvhodnější, dostatečně odolnou povrchovou úpravu cínu; předpokládáme voskování, případně zalakování. V případě kování oken (rohovníků, pantů, vlašovek či prítuh) se domníváme, že je nelze sejmout bez následných konstrukčních škod a omezení. Přestože může být cínová vrstva poškozena či degradována, nebude prováděna obnova cínování v lázni. Bude třeba zvážit jiný způsob konzervace či retuše. Cínování bude obnoveno standardním způsobem jen u prvků, které lze bezpečně sejmout. Pro případné zalakování prvků s porušeným cínováním byl zatím zvažován Paraloid B72, případně Paraloid B-67. Zaponový lak je sice trvanlivější, většinou však přispívá ke změně barevnosti do nežádoucího lehce žlutavého odstínu. Finální ochranná vrstva bude ještě zvážena, vzhledem k řadě negativ případně vypuštěna.

Detailní revize a oprava bude provedena u všech zámků, které jsou dotčeny opravou. Nahrazeny budou všechny nevhodné součásti, pokud budou zjištěny (pro př. novodobé matky, křížové šrouby apod.).

Mosazné prvky (např. kliky, olivy, závěsy), budou opraveny, zbaveny případných starých nátěrů, oxidů a citlivě vyleštěny do vysokého lesku. Pokud bude třeba kování doplnit, tak pouze kvalitním odlitkem z mosazi. Běžně dodávané mosazné kování lze použít v případě č. p. 10. Výjimečně se může v rozsahu prací vyskytnout anomálie jako například černěný povrch desky zámku apod. Takový případ bude řešen zvlášť v restaurátorském záměru.

V oknech č. p. 10 do dvorku jsou osazeny nevzhledné mříže inspirované bruselským stylem. Ty budou nahrazeny mříží s jednoduchými pruty a probíjenými příčníky. V případě nových dveří do č. p. 10 bude použito repliky kování - buď shodné s návrhem SÚRPMO pro vrata, nebo s kovááním vstupních dveří č. p. 9.

Výměna střešní krytiny

Střechy budou opět pokryty novou pálenou prejzovou krytinou kladenou do malty. Bude použita předem patinovaná prejzová krytina (např. Tondach Engoba antik). Zda bude volen malý nebo velký prejz, bude možno definitivně určit až ověřením rozměrů a provedení laťování, tedy po průzkumu na místě. Všechno nové dřevo pro laťování bude hloubkově ošetřeno proti dřevokaznému hmyzu a houbám (např. prostředkem Deronit Plus, Bochemit Forte či jiným podle návrhu technologa – v provedení buď bezbarvém či hnědém, v žádném případě zeleném, ideálně v lihové formě). Pokud budou - třeba zčásti - ponechány původní latě, budou ošetřeny pečlivým nátěrem stejným schváleným prostředkem. To platí i pro krovy.

Obecně u pokládky prejzové krytiny bude dbáno na přísné dodržování technologických postupů a zásad pokrývačského řemesla – u prejzové krytiny zvláště na pečlivé vymazání kůrky – tzv. „štrejchování“. Mimo jiné bude dodrženo namáčení pálené krytiny dostatečně dlouho před položením (den předem + technologie dle výrobce), při vyšších teplotách doporučujeme položenou partii rosit vodou. Je nutno zabránit znečištění povrchu krytiny maltou (taková místa budou průběžně čistěna při pokládce, vápenný šlem lze omýt octovou vodou s následným důkladným oplachem čistou vodou). Budou dodrženy všechny potřebné přesahy. Při případné výměně laťování či při změně formátu krytiny bude předem vše pečlivě vyměřeno tak, aby prejzy správně přesahovaly přes římsu v návaznosti na žlaby (tj. do 1/3 žlabu).

S opravou střech úzce souvisí oprava dotčených krovů. Dle vyhodnocení jde o menší či drobnější zásahy. V případě č. p. 9 je v krovu vestavba, která větší kontrolu naprosto znemožňuje a je třeba počítat s tím, že zde (zvláště v úžlabích) po sejmutí krytiny mohou být shledány nějaké nedostatky. Pokud bude třeba rozsáhlejšího zásahu v některé z krovových konstrukcí, bude přizván tesař-specialista na historické krovy.

Klempířské práce

Veškeré stávající klempířské prvky budou pečlivě prověřeny z hlediska jejich stavu, funkčnosti a životnosti. Závady budou opraveny a případně zjištěné nevyhovující či poškozené kusy vyměněny. Přednost by měla být dána zachování původního prvku, dovolí-li to jeho stav, i s ohledem na mnohdy kvalitní patinu. Všechny stávající klempířské prvky (např. háky žlabů, prvky bleskosvodů či objímky svodů), provedené z korozivních materiálů budou nahrazeny novými měděnými prvky.

Pokud bude třeba provádět výměnu některého pohledově exponovaného měděného prvku, bude jeho nové provedení v patinované variantě, přizpůsobené barevnosti okolních klempířských prvků (černá resp. tmavě hnědá patina - např. Dorapis s.r.o., zelená měděnka - např. Luvata - Nordic green - varianta odstínu vyrobená pro Královský letohrádek).

Nově budou olověným plechem oplechovány parapety č. p. 10 a také horní parapety č. p. 8 – tam kde je to potřeba. Nevylučujeme ještě požadavek oplechováním olovem v případě namáhaných prvků fasád, např. říms atd. Olověný plech lze instalovat na neutrální silikonem, případně na lokální kotvičky. Pb plech bude volen o tloušťce 2mm.

U některých oken bude třeba vyrobit okapničky, protože vzhledem k subtilitě prvků nemohou být ze dřeva. Možností je vyrobit z mědi či nerezové oceli v odpovídající barevné úpravě. Detailně bude konzultováno během realizace.

Na střechách, zvláště u č. p. 8, je několik vyústění vzduchotechniky. Po ohledání navrhuje zvážit jejich podobu a přeřešení vhodnějším způsobem (ve spolupráci se vzduchotechniky SPH).

Statika a zásahy do archeologického terénu

Projektová dokumentace počítá se statickým zajištěním poruch objektů ve dvou úrovních. Použití helikálních výztuží vzhledem k typologii poruch považujeme za vhodné řešení. Před samotnou instalací či realizací drážek pro instalaci provede restaurátor zjišťovací sondy v takovém rozsahu, aby bylo vyloučeno poškození nějakého hodnotného prvku, např. druhotně zazděného. Druhou fází je zpevnění základové úrovně mikropiloty. Mimo zajištění dojde k výměně kanalizačních přípojek (v již porušených terénech) a vzhledem k hodnotě území bude po celou dobu provádění výkopových a zabezpečovacích prací zajištěn archeologický dozor ve spolupráci s Archeologickým ústavem AVČR Praha, oddělením záchranných výzkumů, pracoviště Pražský hrad, které dlouhodobě zabezpečuje systematický archeologický výzkum chráněného areálu Pražského hradu. Toto archeologické pracoviště je třeba o připravované realizaci stavby informovat s dostatečným předstihem, umožňujícím řádnou přípravu a splnění všech náležitostí.

Obdobně bude postupováno v případě dvorku u č. p. 10. Zde projekt uvažuje o snížení nivelity jeho stávající úrovně. Podle stávajících zjištění lze odhadovat, že minimálně třetina prostoru nebyla invazivně zasažena (nevedou zde technické sítě apod.). Proti snížení nivelity hovoří existence předzákladů u přiléhajících objektů i hloubka stávajících instalací. Na druhou stranu zde v 19. století byl vybudován přístřešek pro kočár a k poškození terénů mohlo dojít ve větší než předpokládané míře. Finální úroveň snížení (či naopak nesnížení) bude určena na základě archeologických zjištění a posouzení statikem.

Se zástupci Archeologického ústavu AVČR Praha, oddělení záchranných výzkumů, pracoviště Pražský hrad musí být tento záměr v dostatečném předstihu projednán a zajištěna spolupráce. V případě, že pracovníci ústavu posoudí nutnost záchranného výzkumu, je bezpodmínečně nutné tento výzkum zajistit a koordinovat jeho průběh s termíny stavebních prací.

Závěrečná ustanovení

Realizační práce budou probíhat pod dohledem pracovníků Odboru památkové péče Kanceláře prezidenta republiky, kteří budou s dostatečným předstihem informováni o zahájení prací a o veškerých případných změnách v postupu opravy; takové změny musí být s Odborem památkové péče Kanceláře prezidenta republiky projednány. Investor i dodavatel bude úzce spolupracovat Archeologickým ústavem AVČR Praha, oddělením záchranných výzkumů, pracoviště Pražský hrad, které dlouhodobě zabezpečuje systematický archeologický výzkum chráněného areálu Pražského hradu.

Všechny nové výrobky, detaily restaurování, technologie a postupy budou vždy provedeny ve formě vzorků, fyzicky předvedeny přímo na stavbě a komisionálně schváleny.

Po restaurování fasády v přízemí č. p. 9 vylučujeme obnovení prodeje z oken využívaných nyní bistro. Jde o zcela nepříznivé využití objektu, které je v chráněném areálu Pražského hradu naprosto nepřijatelné. Tato forma prodeje dům výrazně znehodnocuje a přispívá k zhoršování jeho technického stavu (odřené a znečištěné omítky a chodník,

promrzání kleneb apod.), nemluvě o vizuální stránce v souvislosti s parterem Jiřské ulice a Hradu jako celku. Taktéž je třeba zmínit, že v prostoru bistra je velmi pravděpodobně zachována část románské kaple sv. Jana Křtitele, kterou (pokud by to průzkumy prokázaly) by bylo vhodné prezentovat (v rámci samostatné akce). Obdobná připomínka platí k vizuální stránce bistra v č. p. 8 a zvláště o prodejně v č. p. 10, kde na vrata prodejny jsou umístěny nevkusné reklamní poutače či spíše naprostý kýč, navíc svítící. Tato podoba reklamy nikdy neprošla schvalovacím řízením. Pokud na vrata má být umístěna nějaká forma označení prodejny, je třeba návrh předložit Odboru památkové péče Kanceláře prezidenta republiky formou řádné žádosti o rozhodnutí, doplněné vizualizací, a realizovat jej až po schválení.

Toto závazné stanovisko doplňuje podmínky uvedené v projektové dokumentaci, vymezuje způsob památkové obnovy pláště objektů č. p. 8, 9 a 10 a je nedílnou součástí zadávacích podkladů pro výběrové řízení. Jak je ve chráněném území areálu národní kulturní památky Pražský hrad obvyklé, nejde o běžnou stavební akci, ale o památkovou obnovu komplexu historických objektů, která má v mnoha ohledech charakter s restaurování architektury a jejích součástí. To je třeba důsledně zohlednit již při zadání výběrového řízení, při výběru zhotovitele i při výkonu dozoru v průběhu celého období provádění prací.

Odůvodnění:

Podle § 11 odst. 3 zákona o státní památkové péči vydávají příslušné orgány, v daném případě stavební úřady, svá rozhodnutí, jimiž mohou být dotčeny zájmy státní památkové péče, a jde-li o národní kulturní památky, jen na základě závazného stanoviska. Příslušným k vydání tohoto stanoviska v případě Pražského hradu je na základě vládního nařízení č. 55/1954 Sb. Kancelář prezidenta republiky. Podle § 44a odst. 3 zákona o státní památkové péči je závazné stanovisko ve věci, o které je příslušný rozhodovat stavební úřad, úkonem učiněným dotčeným orgánem pro řízení vedené stavebním úřadem.

Správa Pražského hradu předložila podle § 14 odst. 1 zákona č. 20/1987 Sb. žádost č. j.: SPH 88/2019 o závazné stanovisko k záměru obnovy fasád a střech domů č. p. 8, 9 a 10 v Jiřské ulici na Pražském hradě. Součástí žádosti je projektová dokumentace ve stupni pro provedení stavby (DPS) č. j. SPH 58/2019 „Objekt č. p. 8, 9, 10 – oprava fasád a střech Pražský hrad“, zpracovaná kanceláří Prokon atelier (Hlavní projektant Ing. Václav Hrabík) z ledna 2018. Předmětem projektové dokumentace je komplexní památková obnova pláště historických objektů, jmenovitě fasád, výplní stavebních otvorů, střech, klempířských prvků a všech stavebních součástí objektu.

Kancelář prezidenta republiky při posouzení žádosti a stanovení požadavků uvedených ve výroku tohoto stanoviska vycházela z posouzení zásahů spojených s realizací konzervačního zásahu vymezeného předloženou projektovou dokumentací a standardních požadavků památkové péče obvyklých pro realizaci památkové obnovy historického objektu mimořádné hodnoty, na což je v chráněném areálu NKP Pražský hrad třeba klást zvláštní důraz.

Toto závazné stanovisko vychází z § 14 odst. 3 zákona č. 20/1987 Sb., podle něhož v závazném stanovisku orgán státní památkové péče vyjádří, zda práce uvedené v žádosti o závazné stanovisko jsou z hlediska zájmů státní památkové péče přípustné, a stanoví základní podmínky, za kterých lze tyto práce připravovat a provést; základní podmínky musí vycházet

ze současného stavu poznání kulturně historických hodnot, které je nezbytné zachovat při umožnění realizace zamýšleného záměru.

Poučení:

Proti tomuto závaznému stanovisku se nelze samostatně odvolat. Takové odvolání lze podat až proti rozhodnutí, které bude na základě závazného stanoviska vydáno.

Vyřizuje:

Telefon:

ředitel Odboru památkové péče
Kancelář prezidenta republiky